

JĘZYKI

W ramach działań podejmowanych na rzecz promowania mobilności i międzykulturowego zrozumienia Unia Europejska (UE) wskazała naukę języków jako ważny priorytet i finansuje liczne programy i projekty w tym obszarze. Zdaniem UE wielojęzyczność stanowi istotny element europejskiej konkurencyjności. Dlatego też jednym z celów polityki językowej UE jest opanowanie przez każdego obywatela europejskiego, oprócz języka ojczystego, dwóch języków obcych.

PODSTAWA PRAWNA

Różnorodność językowa jest w Europie rzeczywistością. Języki są integralną częścią tożsamości europejskiej i stanowią najbardziej bezpośredni wyraz kultury. W UE, która opiera się na dewizie „Zjednoczona w różnorodności”, umiejętność porozumiewania się w kilku językach jest istotnym atutem dla osób, organizacji i przedsiębiorstw. Języki mają również podstawowe znaczenie z punktu widzenia poszanowania różnorodności kulturowej i językowej w UE.

Poszanowanie różnorodności językowej jest podstawową wartością UE, podobnie jak poszanowanie drugiej osoby i otwartość na inne kultury. Zostało ono ujęte w preambule Traktatu o Unii Europejskiej, w której odwołano się do inspiracji „kulturowym, religijnym i humanistycznym dziedzictwem Europy” oraz potwierdzono „przywiązanie do zasad wolności, demokracji i poszanowania praw człowieka”. W art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej dużą wagę przywiązano do poszanowania praw człowieka i niedyskryminacji, natomiast art. 3 stanowi, że UE „szanuje swoją bogatą różnorodność kulturową i językową”. Artykuł 165 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) podkreśla, że „działanie Unii zmierza do rozwoju wymiaru europejskiego w edukacji, zwłaszcza przez nauczanie i upowszechnianie języków państw członkowskich”, przy pełnym poszanowaniu różnorodności kultur i języków (art. 165 ust. 1).

W Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, która została przyjęta w roku 2000 i której nadano wiążącą moc prawną w Traktacie z Lizbony, zakazano dyskryminacji ze względu na język (art. 21) i nałożono na Unię obowiązek poszanowania różnorodności językowej (art. 22).

Pierwsze rozporządzenie z 1958 r. w sprawie określenia systemu językowego byłej Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej^[1], w którym to akcie zdefiniowano języki

[1]Dz.U. L 17 z 6.10.1958, s. 385.

urzędowe Unii^[2], a także art. 55 ust. 1 TUE, zmieniano wraz z kolejnymi przystąpieniami nowych państw do UE. Zgodnie z art. 24 TFUE każdy obywatel UE ma prawo zwracać się pisemnie do każdej instytucji lub organu UE w jednym z tych języków oraz otrzymywać odpowiedź w tym samym języku.

CELE

Polityka językowa UE opiera się na poszanowaniu różnorodności językowej we wszystkich państwach członkowskich oraz na tworzeniu dialogu międzykulturowego w całej UE. W celu wzajemnego poszanowania w praktyce UE wspiera nauczanie i uczenie się języków obcych oraz mobilność wszystkich obywateli poprzez specjalne programy w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego. Znajomość języków obcych została uznana za jedną z podstawowych umiejętności, które wszyscy obywatele UE powinni nabyć, aby zwiększyć swoje szanse na edukację i zatrudnienie. UE współpracuje z państwami członkowskimi w celu ochrony mniejszości, w oparciu o przyjętą przez Radę Europy Europejską kartę języków regionalnych lub mniejszościowych.

Na Szczycie Społecznym, który odbył się 17 listopada 2017 r. w Göteborgu, Komisja przedstawiła pomysł stworzenia „europejskiego obszaru edukacji”, w którym do 2025 r. „normą jest [...] znajomość dwóch języków oprócz języka ojczystego” (COM(2017)0673). Po szczycie Komisja opublikowała wniosek dotyczący zalecenia Rady w sprawie kompleksowego podejścia do nauczania i uczenia się języków (COM(2018)0272).

OSIĄGNIĘCIA

A. Kształtowanie polityki oraz wspieranie badań i rozwoju w dziedzinie języków

1. Porównywalność danych dotyczących kompetencji językowych

W 2005 r. Komisja opublikowała komunikat dla Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie europejskiego wskaźnika kompetencji językowych ([COM\(2005\)0356](#)), który służy do pomiaru ogólnych kompetencji językowych we wszystkich państwach członkowskich. Ramy określono w komunikacie Komisji przyjętym 13 kwietnia 2007 r. ([COM\(2007\)0184](#)). Jak twierdzi Komisja w komunikacie z 2005 r.: „Zadaniem wskaźnika jest ocena ogólnego poziomu znajomości języków obcych w każdym z państw członkowskich”. Wskaźnik pomoże również w ustaleniu, czy działają środki podjęte w celu osiągnięcia modelu „język ojczysty + dwa”, a to dzięki porównywalnym danym o umiejętnościach językowych we wszystkich państwach członkowskich. Powołano Komitet Doradczy, który w 2011 r. przedstawił wyniki pierwszego badania, wskazujące na potrzebę udoskonalenia realizacji strategii nauczania języków w szkołach.

[2]24 językami urzędowymi UE są języki: angielski, bułgarski, chorwacki, czeski, duński, estoński, fiński, francuski, grecki, hiszpański, irlandzki, litewski, łotewski, maltański, niderlandzki, niemiecki, polski, portugalski, rumuński, słowacki, słoweński, szwedzki, węgierski i włoski.

2. Europejskie Centrum Języków Nowożytnych (ECML) i Mercator

UE wspiera dwa ośrodki badań nad językami: Europejskie Centrum Języków Nowożytnych (ECML) i Europejski Ośrodek Badań nad Wielojęzycznością i Uczeniem się (Mercator). ECML wspiera dążenie do doskonałości i innowacji w nauczaniu języków obcych i pomaga Europejczykom w skuteczniejszej nauce języków. Jego głównym celem jest pomoc państwom członkowskim we wdrażaniu skutecznych strategii nauczania języków dzięki skupieniu się na nauczaniu i uczeniu się języków, propagowaniu dialogu i wymianie najlepszych praktyk oraz wspieraniu sieci współpracy w ramach konkretnych programów i projektów badawczych. Mercator jest częścią sieci współpracy pięciu ośrodków badań i dokumentacji; specjalizuje się w językach regionalnych i mniejszościowych w Unii Europejskiej.

3. Europejskie studia drugiego stopnia w dziedzinie tłumaczeń pisemnych

Europejskie studia drugiego stopnia w dziedzinie tłumaczeń pisemnych (EMT) są znakiem jakości dla uniwersyteckich programów w dziedzinie tłumaczeń pisemnych, które spełniają uzgodnione normy zawodowe i wymagania rynku. Głównym celem EMT jest poprawa jakości kształcenia tłumaczy pisemnych i zachęcenie wysoko wykwalifikowanych osób do pracy w zawodzie tłumacza pisemnego w UE. EMT ma na celu podniesienie prestiżu zawodu tłumacza w UE.

B. Programy działania

1. Program Erasmus+

[Erasmus+](#) to unijny program na rzecz kształcenia, szkolenia, młodzieży i sportu na lata 2014-2020. Promowanie nauki języków i różnorodności językowej jest jednym ze szczegółowych celów programu. W [przewodniku po programie Erasmus+ 2019](#) stwierdzono: „Możliwości wprowadzone w celu zaoferowania wsparcia językowego mają za zadanie uczynić mobilność wydajniejszą i skuteczniejszą, zwiększyć efektywność nauczania i tym samym przyczynić się do realizacji szczegółowego celu programu” (s. 9). Za pośrednictwem platformy [Erasmus+ Online Linguistic Support](#) [systemu wsparcia językowego online w ramach programu Erasmus+] osoby uczestniczące w działaniach w zakresie mobilności mogą skorzystać z pomocy w nauce języka kraju przyjmującego. Erasmus+ zachęca także do współpracy sprzyjającej innowacyjności i wymianie dobrych praktyk za pośrednictwem partnerstw w dziedzinie nauczania i uczenia się języków. Ponadto w razie potrzeby beneficjenci partnerstw, którzy organizują długoterminowe szkolenia i zajęcia dydaktyczne dla pracowników, osób pracujących z młodzieżą oraz uczniów, mogą otrzymać fundusze na wsparcie językowe. Program Erasmus+ finansuje również co roku liczne projekty, żeby wspierać nauczanie i uczenie się języków oraz promowanie wiedzy o różnorodności językowej, a także wspierać ochronę języków mniejszościowych.

W maju 2018 r. po szczycie w Göteborgu w 2017 r. opublikowano [wniosek Komisji w sprawie kolejnego programu \(na lata 2021-2027\) \(COM\(2018\)0367\)](#). Jego celem jest poprawa uczenia się języków, w szczególności dzięki szerszemu wykorzystaniu narzędzi internetowych. W ramach działania kluczowego 1 program będzie wspierał „możliwości uczenia się języków obcych, w tym możliwości wspierające działania na rzecz mobilności”.

2. Program „Kreatywna Europa”

W ramach programu „Kreatywna Europa”, przyznawane są środki na tłumaczenie książek i rękopisów w ramach [podprogramu Kultura](#).

3. Europejski Dzień Języków

Unia Europejska i Rada Europy, zachęcane wielkim sukcesem Europejskiego Roku Języków (2001), postanowiły ustanowić dzień 26 września Europejskim Dniem Języków, z którym związane są różnego rodzaju wydarzenia promujące naukę języków, organizowane w całej UE. Ta inicjatywa ma na celu zwiększenie świadomości obywateli na temat wielości języków używanych w Europie oraz zachęcanie do uczenia się języków.

4. Europejski Znak Innowacyjności w zakresie Nauczania Języków Obcych

Przyznawany przez Komisję [Europejski Znak Innowacyjności w Zakresie Nauczania Języków Obcych](#) ma zachęcać do podejmowania nowych inicjatyw w zakresie nauczania i uczenia się języków, nagradzać nowatorskie metody nauczania języków oraz zwiększać wiedzę na temat języków regionalnych i mniejszościowych. Nagroda przyznawana jest projektom z uczestniczących krajów na najbardziej innowacyjny projekt z zakresu nauczania języków, osobie, która poczyniła największe postępy w nauce języków obcych oraz najlepszemu nauczycielowi języka obcego.

5. Juvenes Translatores

Co roku Komisja przyznaje nagrodę w konkursie Juvenes Translatores za najlepsze tłumaczenie wykonane przez 17-letnich studentów z poszczególnych państw członkowskich. Studenci mogą wybrać tłumaczenie z któregośkolwiek języka urzędowego i na którykolwiek język urzędowy Unii Europejskiej.

ROLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

A. Różnorodność językowa

Na wstępie należy zauważyć, że Parlament Europejski przyjął politykę pełnej wielojęzyczności, co oznacza, że wszystkie języki UE są równie ważne. Wszystkie dokumenty parlamentarne są tłumaczone na wszystkie języki urzędowe, a każdy poseł do Parlamentu Europejskiego ma prawo wypowiadać się w wybranym przez siebie języku.

W rezolucji z 24 marca 2009 r. w sprawie wielojęzyczności: atut dla Europy i wspólne zobowiązanie^[3] Parlament Europejski potwierdził swoje poparcie dla polityki UE w dziedzinie wielojęzyczności i wezwał Komisję do opracowania środków mających na celu promowanie różnorodności językowej.

28 marca 2019 r. Parlament Europejski przyjął program Kreatywna Europa na lata 2021-2027^[4]. W artykule poświęconym celom programu podkreślił, że należy uwzględnić „specyfikę różnych państw, w tym krajów lub regionów o szczególnej sytuacji geograficznej lub językowej”. Dodał również specjalny przepis dotyczący

[3]Dz.U. C 117E z 6.5.2010, s. 59.

[4]Teksty przyjęte, P8_TA(2019)0323.

wspierania realizacji napisów dialogowych, dubbingu i audiodeskrypcji europejskich treści audiowizualnych w celu wspierania „międzynarodowej sprzedaży i obiegu niekrajowych utworów europejskich na wszystkich platformach”.

W 2018 r. parlamentarna Komisja Kultury i Edukacji pracowała nad sprawozdaniem z własnej inicjatywy pt. „Równość języków w epoce cyfrowej – w kierunku projektu dotyczącego technologii przetwarzania języka naturalnego”, posiłkując się [badaniem](#) o tym samym tytule sporządzonym na zlecenie Zespołu ds. Weryfikacji Rozwiązań Naukowych i Technologicznych PE (STOA). 11 września 2018 r. na sesji plenarnej przyjęto rezolucję w sprawie równości językowej w erze cyfrowej^[5]. Parlament wezwał w niej Komisję do oceny najodpowiedniejszych środków do zapewnienia równości językowej w erze cyfrowej oraz do opracowania solidnej i skoordynowanej strategii na potrzeby wielojęzycznego jednolitego rynku cyfrowego. Od 2007 r. Parlament Europejski przyznaje co roku [Nagrodę Filmową LUX](#). Elementem nagrody jest opatrzenie trzech filmów finałowych napisami w 24 językach urzędowych Unii Europejskiej.

B. Wspieranie języków mniejszościowych

23 listopada 2016 r. Parlament Europejski przyjął rezolucję w sprawie języków migowych i zawodowych tłumaczy języka migowego^[6]. Celem było podkreślenie, że obywatele głusi, głuchoniewidomi i niedosłyszący muszą mieć dostęp do takich samych informacji i wiadomości jak pozostali obywatele dzięki tłumaczeniu w języku migowym, napisom i przetwarzaniu mowy na tekst i/lub alternatywnym formom komunikacji, w tym tłumaczeniu ustnemu. W rezolucji stwierdzono również, że instytucje UE zapewniają już dostępność wydarzeń publicznych i posiedzeń komisji.

W 2013 r. Parlament Europejski przyjął rezolucję w sprawie języków europejskich zagrożonych wymarciem oraz różnorodności językowej w Unii Europejskiej^[7], w której to rezolucji wezwał państwa członkowskie do zwracania większej uwagi na języki europejskie zagrożone wymarciem, a także do zaangażowania się w ochronę i propagowanie różnorodności unijnego dziedzictwa kulturowego i językowego.

W badaniu pt. „Języki mniejszości i edukacja: najlepsze praktyki i zagrożenia”, wykonanym na zlecenie parlamentarnej Komisji Kultury i Edukacji i opublikowanym na początku 2017 r., przeanalizowano sytuację języków mniejszościowych w edukacji w 13 konkretnych przypadkach.

7 lutego 2018 r. Parlament Europejski zatwierdził rezolucję w sprawie ochrony i niedyskryminacji mniejszości w państwach członkowskich UE^[8]. Zachęcono w niej państwa członkowskie, by zapewniły prawo do posługiwania się językiem mniejszościowym oraz by chroniły różnorodność językową w Unii. W rezolucji opowiedziano się za poszanowanie praw językowych w społecznościach, w których obowiązuje więcej niż jeden język urzędowy, oraz wezwano Komisję do promowania nauczania i używania języków regionalnych i mniejszościowych.

[5] [Teksty przyjęte, P8_TA\(2018\)0332](#).

[6] [Dz.U. C 224 z 27.6.2018, s. 68](#).

[7] [Dz.U. C 93 z 9.3.2016, s. 52](#).

[8] [Dz.U. C 463 z 21.12.2018, s. 21](#).

Pierre Hériard
05/2019

